

RECENSION

Chiwetel Ejiofor i *12 Years a Slave*.

Originaltitel **12 Years a Slave**
Svensk titel **12 Years a Slave**
Regi **Steve McQueen**
Producenter **Dede Gardner, Anthony Katagas, Jeremy Kleiner, Steve McQueen, Arnon Milchan, Brad Pitt, Bill Pohlad**
Manus **John Ridley**
Foto **Sean Bobbitt**
Roller **Chiwetel Ejiofor, Dwight Henry, Dickie Gravois, Bryan Batt, Ashley Dyke, Kelsey Scott, Michael Fassbender m fl.**
USA 2013
Längd **2 tim 14 min**
Distributör **AB Svensk Filmindustri**

12 Years a Slave

Det var förmodligen den enda framkomliga vägen att en brittisk regissör skulle göra den första breda storfilmen om det amerikanska slaveriet för vår tid. Steve McQueen med egna erfarenheter av strukturell rasism har samtidigt den distans som krävs för att kunna närma sig ett av amerikansk historias mest infekterade kapitel.

12 Years a Slave är en filmatisering av Solomon Northups självbiografiska roman. Om hur han som fri yrkesman, amerikansk medborgare och familjefar i mitten av 1800-talet kidnappas, säljs och forslas till den amerikanska södern för att arbeta som slav på vita godsägares socker- och bomullsplantager.

Kontrasten mellan medelklasslivet i Saratoga som respekterad musiker i skraddade kläder, och det brutala uppvaknandet där han finner sig fjättrad med kedjor vid ett stengolv i en liten källarcell, är brutal. Reducerad till en 'no good nigger', sönderpiskad, berövad sitt namn och all värdighet börjar en tolv år lång golgatavandring. McQueen, i grunden konstnär, har med filmer som *Hunger*, om den självsvältande IRA-fånge Bobby Sands och *Shame*, om sexmissbruk, gjort sig känd som en visuellt experimenterande filmskapare. Med rå observerande uppriktighet har han satt starkt fokus på den mänskliga kroppen och tuktandet av densamma.

12 Years a Slave är också en närgången excess i hudflängda kroppar. Den är förvånansvärt konventionellt i formen, men McQueen berättar med ypperligt avvägda doftande bildkompositioner. Kameran förhåller sig lugn och betraktande men viker inte en tum inför tortyrscener med uppläckta piskade ryggar eller Chiwetel Ejiofors ansikte i rollen som den plågade men fast beslutsamma Solomon.

De långa scenerna borrar sig skoningslöst in i vårt eget hull och förmedlar, med den praktfullt spöklika vegetationen som fond, känslan av träskmarkernas tryckande kvalmighet. Cikadornas surr i hettan gör att man förnimmar hur livsviktig en droppe vatten är för Solomon då han som straff hängts dinglande i ett träd med bara

tårna nuddandes vid marken. Det är lika vidrigt och tungt som episkt mäktigt. Till och med Hans Zimmers svulstiga ljudspår känns befogat som ackompanjemang till de starka känslorna som mer lämnas åt oss, än uttrycks av filmens utsatta.

Solomon kommer att ägas av tre herrar med olika förhållningssätt. Men med det gemensamt att han är deras privata egendom. Som en säck med mjöl som kan bytas bort eller betalas en skuld med. För dem är en bildad neger en farlig neger, och Solomon förhåller sig pragmatiskt okunnig för att inte avslöjas som intellektuellt utmanande.

12 Years a Slave är en film om vad som händer när existentiella grundvillkor rycks undan och människan avhumaniseras. McQueen anlägger inte moraliska aspekter på de oförsvarbara maktförhållandena i livegenskapens väsens. Han beskriver hur också slavarna betraktar sig som mindre värda. Hur de inte verkar ta notis ifall någon av deras medslavar faller död ner, medan 'mästarna' tillåter sig att behandla dem efter tillfälliga nycker.

Michael Fassbender, som spelat med i samtliga McQueens filmer, porträtterar den värste av dem alla med satanistisk konsekvens. Men på ett sätt som får oss att fundera, inte bara över ondska, utan mer komplicerade mekanismer kring makt, rädsla och nedärvda traditioner.

Filmen kommer tillsammans med Northups bok snart att användas som undervisningsmaterial i amerikanska skolor. Genom identifikation med huvudpersonen och hans plågor, det här skulle ha kunnat vara du, och kompromisslösa bilder av smärta kommer den säkert att sätta sina spår hos en uppväxande generation.

Louise Lagerström

FILMRUTAN